

Antagen av kultur- och fritidsnämnden 2016-12-08, § 81

Norrtälje kommuns biblioteksplan 2016-18 har tagits fram genom omvärldsanalys och vilar samtidigt på den samlade yrkeserfarenheten hos personalen, Norrtälje kommuns kultur- och fritidspolitiskt program 2015-2018 samt på Norrtälje kommuns värdegrund – ”Invånaren först, allas lika värde och höga förväntningar.”

Viktiga begrepp och strömningar, angelägna för en framtida biblioteksverksamhet i utveckling har varit vägledande.

Biblioteksverksamheten ska vara en källa till läsande, information, kunskapsinhämtning, kulturella upptäckter och det livslånga lärandet. Biblioteken ska stimulera till alla former av läsning oavsett media och erbjuda möjligheter att uppleva berättelser i olika former.

I enlighet med uppdraget att verka för samhällets demokratiska utveckling, ska biblioteken arbeta för fri åsiktsbildning samt öka kunskapen om hur informationskompetens och informationsteknik kan användas för lärande och delaktighet i kultur- och samhällslivet.

Biblioteken ska bidra till att stärka människors kulturella identitet.

Alla människor oavsett könsidentitet, sexuell läggning, etnisk och språklig tillhörighet, trosuppfattning, funktionsvariation eller ålder ska känna sig lika välkomna till biblioteken och ska bemötas med respekt och professionalitet. Att åsiktsfrihet gäller på alla bibliotek är lika självklart.

Biblioteken ska vara öppna, personliga och kompetenta bibliotek, det vill säga en attraktiv mötesplats för nuvarande och kommande användare.

Folkbiblioteken är enligt lag till för alla invånare.

Bibliotekslagen

Sedan 1997 har det funnits en Bibliotekslag (1996:1596) som styr de principer som genomsyrar biblioteksväsendet. Den har därefter reviderats och nuvarande lag trädde i kraft 2014 (SFS 2013:801). Här anges till exempel att alla medborgare har rätt att få tillgång till ett folkbibliotek och att litteraturen som finns där ska kunna lånas hem utan kostnad. Folkbiblioteket ska främja läsning och litteratur, information, upplysning, utbildning och kulturell verksamhet.

Lagen anger också att biblioteken ska rikta särskild uppmärksamhet mot vissa prioriterade grupper i utformningen av sin verksamhet. Dessa grupper är:

... funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter[...] Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar.

I bibliotekslagens tillägg (SFS 2004:1261) finns sedan 2004 ett krav om att alla kommuner måste ha en biblioteksplan. I samma tillägg står också att det ska finnas samverkan mellan olika huvudmän med ansvar för kommunens bibliotek, till exempel mellan dem som styr skolbiblioteksverksamhet och folkbibliotek. Skolbiblioteksverksamheten ska jobba mot skolans mål -

läroplan och kursmål - och det är framförallt i skollagen som dessa regleringar återfinns. Skollagen (SFS 2010:800) anger att alla skolor ska ha tillgång till skolbibliotek, oavsett huvudman. Skolbiblioteksverksamheten regleras främst i skollagen men också i bibliotekslagen. Tillsynsmyndighet är Skolinspektionen som arbetar med skollagen som grund. I Norrtälje kommun ansvarar två nämnder för skolan; Utbildningsnämnden och Barn- och skolnämnden.

Folkbiblioteket i Norrtälje har försökt initiera samarbete med skolan på flera olika sätt för att försöka nå barn och ungdomar i kommunen. Verksamhetsmål för skol- och gymnasiebibliotek som drivs av Kultur- och fritidsförvaltningen tas fram i samverkan med de aktuella skolornas ledning.

Kultur- och fritidspolitiskt program 2015-2018

Norrtälje kommuns Kultur- och fritidspolitiska program 2015-2018 är ett dokument som ska ge vägledning inför beslut om kultur- och fritidsfrågor. Här anges visioner och intentioner för kommunens kultur- och fritidsverksamhet som ska uppfyllas under mandatperioden 2014-2018.

De verksamhetsområden som omfattas av detta program är, förutom biblioteken, ett kultur- och friluftsliv, idrott samt bad och ungdomsverksamhet.

I programmet fastslås att biblioteken ska vara en del av kommuninvånarnas livslånga lärande och vara tillgängliga och inbjudande mötesplatser. Även här nämns grupper som ska prioriteras i utformningen av biblioteksverksamheten. Dessa är:

-barn och unga [...] de som av ålder, fysiska eller andra funktionsvariationer¹ inte kan ta sig till ett bibliotek.

Bibliotekens roll som sociala, kulturella och intellektuella mötesplatser lyfts fram i programmet. De ska vara inkluderande mötesplatser som genomsyras av mångfald och tolerans. Det fastslås att biblioteksverksamheten bör finnas i omedelbar närhet till invånarna. För att tillgodose detta i en till ytan stor kommun på ett effektivt sätt nämns särskilt biblioteksbusser/ar som en viktig resurs. En önskan om att göra verksamheten till en medelpunkt i Norrtälje stad genom byggandet av ett nytt allaktivitets-/kulturhus uttrycks också.

När det gäller det livslånga lärandet beskriver programmet bland annat att biblioteken bör erbjuda vägledning vid digital informationssökning, för att överbrygga den digitala klyfta som drabbar äldre och andra som inte har möjlighet att ta del av den digitala utvecklingen.

Biblioteksverksamheten ska också sträva efter att synliggöra sin verksamhet på Internet och i andra medier för att nå ut och bli en tydlig aktör i dagens mediebrus.

---

¹ Ordet funktionsvariationer beskriver att människor fungerar olika och har olika behov. När vi använder ordet funktionsvariationer inkluderar vi alla som har någon form av funktionshinder.

Det öppna, personliga och kompetenta biblioteket

Bibliotekens verksamhet ska präglas av ett öppet, personligt och kompetent förhållningssätt. En inkluderande plats i form av bibliotek i det offentliga rummet är viktigt för den demokratiska utvecklingen. Biblioteken är offentliga rum där människor kan söka information, kunskap, bildning, stimulans, samvaro och avkoppling i enskildhet eller tillsammans med andra. På biblioteken ska alla känna sig inkluderade och erbjudas lika tillgång till bildning och kultur. Befintliga resurser ska utnyttjas så effektivt och flexibelt som möjligt, för att nå så många som möjligt, tex med biblioteksbus och meröppna bibliotek. För att stärka bibliotekens roll i lokalsamhället krävs aktiv marknadsföring för att kommuninvånarnas kännedom om bibliotekens utbud ska öka. Även personalens kompetens är av stor vikt för att kunna möta behov av specialisering inom olika områden. Ökad samverkan och kontakter med olika samarbetspartners är ytterligare sätt att bli en mer synlig verksamhet.

Det öppna biblioteket är en tillgänglig och öppen mötesplats för alla utifrån användarnas önskemål och förutsättningar. Öppenhet omfattar såväl bibliotekens öppethållande och fysiska tillgänglighet, som en inbjudande miljö. Biblioteken verkar för mångfald och samverkan med individer och aktörer som vill ta del av bibliotekens utbud eller som vill bidra till att utveckla biblioteksverksamheten.

Biblioteken ska:

- Utveckla samverkan dels mellan biblioteken, dels med olika aktörer.
- Vara en trygg, prestigelös, kostnadsfri och inspirerande mötesplats med program och aktiviteter för alla åldrar och grupper.
- Vara tillgängliga vad det gäller öppettider, information och fysisk framkomlighet.
- Särskilt överväga verksamhet i form av biblioteksbus för att kunna ge en flexibel biblioteksservice.
- Satsa på meröppna bibliotek.
- Föra en öppen dialog med kommuninvånarna om vilka behov som finns.
- Spela en aktiv roll för ökad digital delaktighet i samhället.

Det personliga biblioteket har ett inkluderande förhållningssätt i kontakten med användarna. Bibliotekspersonalens individuella kunskaper tydliggörs samtidigt som användarnas intressen tas till vara. Det personliga biblioteket är användarnas bibliotek, ser olikheter som en tillgång, tar fasta på det lustfyllda och uppmuntrar det fortsatta sökandet i det livslånga lärandet.

Biblioteken ska:

- Fokusera på det personliga mötet och verka för en välkomnande atmosfär där besökarna känner sig sedda och bekräftade.
- Ha en tillåtande attityd baserad på ömsesidig respekt.
- Verka för att alla ska känna sig delaktiga i bibliotekens utbud och verksamhet.
- Bredda utbudet av aktiviteter och evenemang för att engagera fler.
- Arbeta för ett personligt och inbjudande tilltal i bibliotekens fysiska och digitala kommunikation.

Det kompetenta biblioteket genomsyras av professionalism. Förväntningarna på personalen ska vara höga. Personalens samlade kunskapsresurser ska utnyttjas till fullo inom biblioteksverksamheten. Bibliotekspersonalens kompetens vidareutvecklas kontinuerligt genom fortbildning och utbildning. Det kompetenta biblioteket tar plats som en tydlig aktör i lokalsamhället. Genom samarbete mellan de olika biblioteksenheterna kan verksamheten förbättras och det öppna, personliga och kompetenta biblioteket tydliggöras.

Biblioteken ska:

- Samarbeta verksamhetsöverskridande för att bredda bibliotekens kulturella utbud.
- Verka för att befintliga resurser används så effektivt och flexibelt som möjligt.
- Kontinuerligt utveckla personalens kompetens.
- Med hjälp av omvärldsanalys anpassa bibliotekens verksamhet efter det omgivande samhället.
- Presentera utbudet på ett sätt som inspirerar till läsning samt väcker användarnas nyfikenhet och kreativitet.
- Vara en demokratisk arena genom att erbjuda stöd i alla former av informationssökning.
- Vara en resurs för användarnas språkliga utveckling i det livslånga lärandet.
- Anpassa medier och tjänster för användarnas olika förutsättningar.

Prioriterade grupper

Barn och ungdomar

Barns tillgång till bibliotek har aldrig varit viktigare än i dagens samhälle. Läsförmåga, läsförståelse och informationskompetens är förutsättningar för deras möjlighet att bli aktiva samhällsmedborgare. Läsning påverkar både språklig och personlig utveckling samt vidgar världsuppfattning, gynnar empatisk förmåga och utvecklar fantasin.²

Studier slår fast att små barns tillgång till biblioteksservice har avgörande betydelse för språkutveckling och inlärningsförmåga.³ Att komma i kontakt med ord och berättelser i den ålder då barn är som mest mottagliga får livslånga positiva effekter. Biblioteket ska därför erbjuda en miljö och aktiviteter som väcker nyfikenhet och fantasi, samt stimulerar intresset för böcker, berättelser och språk.

Biblioteken ska även stödja individen i övergången från barndom till vuxenlivet. Detta genom att ge tillgång till både resurser och en stimulerande miljö som tillgodoser ungdomarnas behov när det gäller språklig, intellektuell, känslomässig och social utveckling.⁴

---

² IFLA (International Federation of Library Associations) (2007) Guidelines for library services to babies and toddlers.

³ IFLA (International Federation of Library Associations) (2003) Guidelines for children's libraries.

⁴ IFLA (International Federation of Library Associations) (2009) Guidelines for library Services for young adults.

IFLA – International Federation of Library Associations and Institutions framhåller i sina riktlinjer för barnbibliotek att bibliotekens mål är att arbeta för barns frihet samt stärka barns inflytande och uppmuntra till självsäkerhet.

Funktionsvariation

Biblioteken ska verka för att erbjuda service på den enskildes villkor. Bibliotekens lokaler och utbud ska vara tillgängliga och användbara för alla, oavsett funktionsvariation genom att erbjuda tillgängliga medier, t ex talböcker, lättlästa böcker och e-böcker samt arbeta för att tillgängliggöra biblioteken genom uppsökande verksamhet.

Nationella minoriteter samt personer med annat modersmål än svenska

Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de officiellt erkända minoritetsspråken.⁵ Norrtälje kommun är finskt förvaltningsområde, vilket innebär att biblioteken ska uppmärksamma finsk kultur och litteratur.

Även andra språk som talas i kommunen är en angelägenhet och bibliotekens utbud ska stämma överens med närsamhällets behov. Biblioteken ska använda sig av omvärldsbevakning för att kunna tillgängliggöra medier på de modersmål som finns representerade i Norrtälje kommun. Biblioteken ska tillgängliggöra litteratur på kommuninvånarnas modersmål samt erbjuda material för att underlätta språkinlärning. Biblioteken ska även arbeta uppsökande för att nå personer med annat modersmål än svenska och vara en mötesplats för personer oavsett modersmål och kulturell bakgrund. På detta sätt verkar biblioteken för att stärka människors kulturella identitet i samhället.

Biblioteksplanens användningsområde och uppföljning

Norrtälje kommuns biblioteksplan omfattar endast folkbiblioteken, då arbetet med att ta fram riktlinjer för kommunens skolbibliotek vid tidpunkten för detta dokumentets tillkomst ännu ej påbörjats

Biblioteksplanen ska användas som ett styrdokument för bibliotekens arbete och anger mål och principer som biblioteken ska sträva efter att uppnå. Dessa ska konkretiseras genom en verksamhetsplan. Biblioteksplanen kommer att revideras och utvärderas efter två år medan verksamhetsplanen omarbetas årligen.

---

⁵ Finska, samiska, meänkieli, romani chib och jiddisch. Uppgifter hämtade från Språkrådets hemsida.

Biblioteksorganisation

